

ЗАРЕМБА СЕРГІЙ ЗАХАРОВИЧ

27 січня 2003 р. пішов з життя відомий історик, краєзнавець, пам'яткознавець доктор історичних наук, заслужений діяч науки і техніки України, директор Центру пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (УТОПІК) Сергій Захарович Заремба. Передчасна смерть обірвала творчий поступ талановитого дослідника, неординарної людини, громадського діяча, справжнього патріота.

Народився С. З. Заремба 23 січня 1947 р. у с. Підбереззі Горохівського району Волинської області у сім'ї сільської вчительки та хлібороба. Але справжньою батьківщиною стала для нього Вінниччина, де пройшло його дитинство, шкільні роки, де, за заповітом, і поховали його родичі на родинному кладовищі біля мами. Спогади про рідне село проніс Сергій Захарович через усе життя. Навіть обрав собі псевдо "Копистеринський" у пам'ять про родинне гніздо у Шаргородському районі Вінницької області.

Після закінчення 1965 р. середньої школи вступив на історичний факультет Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова, де здобув спеціальність викладача історії та суспільствознавства, а заодно відчув смак дослідницької роботи, жагу історичного пошуку, відкриття, які в 1971 р. привели його до аспірантури Інституту історії АН УРСР, потім Інституту історії АН СРСР. Вже 1974 р. молодий науковець захистив кандидатську дисертацію, його було прийнято на посаду молодшого (пізніше старшого) наукового співробітника до Інституту історії АН України. Саме з цим Інститутом пов'язані найбільш плідні роки творчої діяльності С. З. Заремби. Тут він познайомився і співпрацював з визначними фахівцями — академіками П. Т. Троньком, В. А. Смолієм, докторами історичних наук В. Г. Сарбеєм, К. І. Стецюк, які стали йому добрими, вірними порадиниками. Інтереси С. З. Заремби обіймали широке коло питань, а саме: історія українського пізнього середньовіччя, зокрема козацьке літописання, краєзнавчі дослідження, історія міст і сіл України. Одне з провідних місць у науковій роботі Сергія Захаровича того періоду займала участь у підготовці й написанні каталогу — довідника "Пам'ятники історії і культури Української ССР" (К., 1987), а також в організації Всеукраїнських наукових конференцій з історичного краєзнавства (з 1980 р.).

1986—1990 рр. С. З. Заремба працював доцентом кафедри історії Київського інженерно-будівельного інституту. Тоді ж організував разом із студентами кінні козацькі походи місцями звитяги українського козацтва, став одним з ініціаторів відродження славного українського лицарства.

Ще з 1969 р. доля поєднала життєвий і творчий шлях Сергія Захаровича з діяльністю УТОПІК. Активна громадянська позиція, вболівання за долю історико-культурної спадщини України привели його до обрання 1990 р., на посаду заступника голови цієї всеукраїнської громадської благодійної організації. Розуміння необхідності розвитку теоретико-методичних засад вивчення та збереження пам'яток історії і культури, дослідження історії та тенденцій пам'яткознавчих розвідок спонукало С. З. Зарембу стати одним з ініціаторів створення у 1991 р. Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК та очолити його роботу. Своєрідним підсумком,

узагальненням пам'яткознавчих розробок можна вважати монографію С. З. Заремби "Українське пам'яткознавство: історія, теорія, сучасність" (К., 1995) та захищену ним 1996 року за цією ж темою докторську дисертацію. Названим дослідженням вчений фактично започаткував новий напрям наукового вивчення історико-культурної спадщини. Логічним продовженням наукового пошуку С. З. Заремби стали його наступні праці: монографія "Українське товариство охорони пам'яток історії та культури. Історичний нарис" (К., 1998) та навчальний посібник "Нариси з історії українського пам'яткознавства" (К., 2002). Загалом Сергій Захарович є автором понад 100 наукових праць, статей, брошур, підручників, 5 монографій. Він був членом редколегій часописів "Київська старовина", "Вісник УТОПІК", періодичних збірок наукових праць "Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні" (вип. 1—11), "Проблеми архівознавства і джерелознавства", головним редактором збірки наукових статей "Праці Центру пам'яткознавства" (вип. 1—5).

С. З. Заремба мав і великий практичний пам'яткоохоронний доробок. Він брав участь в археологічних розкопках, обстеженні козацьких кладовищ у Трахтемирові, Кременці, лемківських кладовищ у Східній Польщі. У серпні 1996 р. на запрошення Міністерства іноземних справ АРЕ, Єгипетського фонду технічного співробітництва з країнами колишнього СРСР підвищував фахову кваліфікацію у міжнародному семінарі "Збереження та реставрація пам'яток давнього мистецтва". Сергій Захарович був одним з перших членів Українського комітету Міжнародної ради з питань пам'яток і визначних місць — ICOMOS.

Знаний і авторитетний фахівець у галузі вивчення історії пам'яткознавства, С. З. Заремба зробив помітний внесок у краєзнавчі дослідження, залишив по собі добру і вічну пам'ять. На спомин про вченого хочеться процитувати його вірш з останньої книги:

“Пам'ять Людська, як Сонце весняне,
Промінь іскристий дарує:
Кожен в душі її носить,
В кожній він жилці пульсує”.

Колектив Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК

\\